

Nordiska ministerrådets samarbete om funktionshinder 2019

Innehåll

1. Sammanfattning	3
2. Inledning	4
3. Samarbetet.....	4
3.1 Nordens välfärdscenters arbete med funktionshinder	4
3.1.1 Delaktighet hos barn och unga med funktionsnedsättning i Norden	5
3.1.2 Inkluderande arbetsliv	5
3.1.3 Studentmobilitet och funktionshinder	5
3.1.4 Universell utformning, delaktighet och demokrati	6
3.1.5 Verksamhet för dövblinda	6
3.1.6 Stödordning för organisationer	6
3.1.7 Statistik på funktionshindersområdet	6
3.2 Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder.....	7
3.2.1 Funktionshindersrådets möten	7
3.2.2 Disability leadership	8
3.2.3 Stöd och service i centrum och periferi	8
3.2.4 Barn och unga med funktionsnedsättning	8
3.2.5 Bryt tabut om sexuella trakasserier och funktionshinder	8
3.2.6 Fri rörlighet	8
3.3 Handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder	8
3.3.1 Mänskliga rättigheter	9
3.3.2 Hållbar utveckling	10
3.3.3 Fri rörlighet	11
3.3.4 Tvärgående perspektiv	13
3.3.5 EU och internationellt samarbete	13
4. Resultat.....	14

1. Sammanfattning

Ministerrådet för social- och hälsopolitik (MR-S) lämnar vartannat år en redogörelse om funktionshinderssamarbetet till Nordiska rådet. Samarbetet vilar framförallt på tre ben:

- Nordens välfärdscenter (NVC) som är en institution under Nordiska ministerrådet
- Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder (Funktionshindersrådet) som är ett rådgivande organ för hela det officiella nordiska samarbetet
- Nordiska ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbete 2018–2022

I denna redogörelse beskrivs ett urval av aktiviteter samt utvecklingen av verksamheter och initiativ inom ministerrådets regi som syftar till att främja inkludering av personer med funktionsnedsättning genom nordiskt samarbete under perioden 1 januari 2018–30 augusti 2019. Redogörelsen fokuserar på samarbetets tre ben för implementering av initiativ och ambitioner för området. Dessutom redovisas följande resultat:

- NVC har åstadkommit ett gediget kunskaps- och erfarenhetsutbyte genom att bedriva projektverksamhet, samla och bearbeta kunskap samt främja nätverk på flera områden. En utökad webbplats om funktionshinderfrågor skapar en lättåtkomlig källa till information på området.
- Funktionshindersrådet har bidragit till utveckling och igångsättande av aktiviteter i handlingsplanen samt givit inspel till det svenska och isländska ordförandeskapens prioriterade områden.
- Merparten av aktiviteterna i handlingsplanen är igångsatta. I dag drivs och finansieras fler aktiviteter av andra sektorer än tidigare, vilket är en mycket positiv utveckling.
- Ett nytt nätverk inom ministerrådets sekretariat har initierats med fokus på integrering av funktionshinderperspektivet i alla relevanta sektorer.

2. Inledning

Funktionshinderspolitik är ett tvärsektorielt och mångfacetterat område och det finns ett stort behov av, och enligt utvärderingar, upplevd nytta med samarbete av olika slag, med kunskaps- och erfarenhetsutbyte inom Norden. Funktionshinderspolitik i Norden är nära sammankopplad med genomförande av FN:s rättighetskonventioner, hållbarhetsmålen i Agenda 2030 och välfärdspolitiken, där bland annat inkluderande och obligatorisk skola för alla, hög sysselsättningsgrad på arbetsmarknaden och utjämning av omotiverade och ojämlika socioekonomiska förhållanden är bärande.

Människor med olika typer av funktionsnedsättningar står i många fall utanför samhällets gemenskap i Norden. Det finns barriärer som i onödan stänger ute människor som vill, och har rätt till att gå i skola och leva ett aktivt liv, samt rätt till arbete på samma villkor som för andra. Detta gäller för såväl barn som unga och vuxna med funktionsnedsättning. Värst drabbade är flickor och kvinnor med funktionsnedsättning som i högre grad än pojkar och män har svårt att få och behålla jobb och riskerar att hamna i fattigdom och utsättas för våld och förtryck.

Det nordiska samarbetet om funktionshinder ska vara ett effektivt verktyg för att bidra till inkludering av personer med funktionsnedsättning genom ett förstärkt nordiskt kunskapsutbyte och ett närmare samarbete i funktionshinderspolitiska frågor.

Norden tydliggör genom sitt samarbete nyttan och värdet av ett inkluderande samhälle och universellt utformade digitala och fysiska miljöer. Universell utformning leder till smart och god samhällsplanering som bidrar till tillväxt och bättre ekonomi för både välfärdssystem och näringsliv.

3. Samarbetet

3.1 Nordens välfärdscenters arbete med funktionshinder

Nordens välfärdscenter (NVC) har till uppgift att bistå MR-S med att genomföra nordiska initiativ på social- och folkhälsoområdet. Institutionen styrs framför allt genom ett strategiskt mandat och beviljningsbrev.

Funktionshinder är ett av NVC:s insatsområden. Institutionen ska bland annat bidra till ländernas genomförande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD) samt till ett mer hållbart universellt utformat samhälle.

Funktionshinderspolitik är ett tvärsektorielt och mångfacetterat område och det finns inte bara ett stort behov av kunskaps- och erfarenhetsutbyte utan även en stor, enligt utvärderingar, upplevd nytta med det inom Norden. NVC samordnar och leder projekt, planerar och genomför seminarier och andra evenemang, producerar rapporter och kommunicerar kunskap på olika sätt. Viktiga uppgifter för NVC är:

- att känna till nationella och internationella nyckelaktörer
- att samordna och leda projekt
- att förmedla kontakter
- att främja kunskaps- och erfarenhetsutbyten genom nätverkande.

För att underlätta för experter och intresserade att hitta kunskap och goda exempel kring inkludering, har NVC dessutom utökat informationen om funktionshinderssamarbetet på sin webbplats

nordicwelfare.org/funktionshinder. På webbplatsen finns även ländernas dialoger med FN angående genomförande av CRPD, inklusive civilsamhällets alternativrapporter. Webbplatsen finns på flera språk och uppdateras löpande.

Tre seniorrådgivare/projektledare arbetar med funktionshindersfrågor på NVC, två på heltid och en på halvtid. Ett tvärsektorielt arbetssätt används ofta för att främja samverkan mellan områden som funktionshinder, barn och unga, teknologi samt äldrepolitik. En viktig uppgift för NVC är sekretariatsfunktionen hos Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder, se 3.2.

Mer information om funktionshinder på NVC:s hemsida: <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/>

Nedan presenteras ett antal projekt och aktiviteter som just nu bedrivs i NVC:s regi.

3.1.1 Delaktighet hos barn och unga med funktionsnedsättning i Norden

Barn och ungas delaktighet och rättigheter är ett prioriterat tema inom det nordiska samarbetet. Nordiska ministerrådets barn- och ungdomskommitté (NORDBUK) finansierar, tillsammans med NVC, ett projekt som stärker det nordiska kunskaps- och erfarenhetsutbytet om delaktighet hos barn och unga med funktionsnedsättning. Projektet, som är en del av ministerrådets handlingsplan, beskrivs närmare i denna redogörelse, se 3.3.1.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/projekt/barn-unga-och-delaktighet/>

3.1.2 Inkluderande arbetsliv

Hög sysselsättningsgrad är en hörnsten av nordisk välfärdspolitik. Många med funktionsnedsättning, inte minst unga vuxna, står trots arbetsförmåga utanför arbetsmarknaden. I december 2018 arrangerade NVC ett nordiskt expertseminarium i Uppsala om inkluderande arbetsliv som lyfte arbetsgivarens roll för inkluderande. Intresseorganisationerna för näringslivssektorn i tre länder deltog tillsammans med forskare och företrädare från funktionshindersorganisationer. Under 2019 kommer innehållet presenteras i ett webinarium och en i skriftlig rapport som publiceras på NVC:s temasida om arbetsmarknad och funktionshinder.

I augusti 2019 beviljade arbetsmarknadsutskottet i Ämbetsmannakommittén för arbetsliv (ÄK-A) medel till ett projekt om inkluderande arbetsliv som NVC ska genomföra. Projektet fokuserar på ny kunskap och exempel på god praxis inom inkluderandet på arbetsmarknaden med fokus på nya teknologiska lösningar. Projektet är en del av ministerrådets handlingsplan, se även 3.3.2.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/projekt/arbetsmarknad-och-funktionshinder/>

3.1.3 Studentmobilitet och funktionshinder

Studenter med funktionsnedsättning i högre utbildning ska ha samma möjlighet till att studera utomlands som andra, men deltar mycket sällan i internationella utbyten. NVC genomför en seminarieturné om hur mobilitet kan främjas för denna grupp. Projektet finansieras av Ämbetsmannakommittén för utbildning och forskning (ÄK-U), och är en del av ministerrådets handlingsplan, se även 3.3.3.

REDOGÖRELSE TILL NORDISKA RÅDET

3.1.4 Universell utformning, delaktighet och demokrati

Hållbarhetsmålen i Agenda 2030 omfattar personer med funktionsnedsättning. NVC koordinerar ett projekt som ska kartlägga och bidra till genomförandet av vissa delmål i agendan. Projektet finansieras av Ministerrådet för samarbetsministrarna (MR-SAM) och MR-S, och är en del av handlingsplanen, se även 3.3.2.

Mer information finns på: <https://nordicwelfare.org/projekt/universell-utformning-delaktighet-demokrati>

3.1.5 Verksamhet för dövblinda

Personer med dövblindhet är få till antalet samtidigt som de har omfattande och komplexa behov av olika typer av stöd. Det finns mycket få experter på området och därför finns ett stort behov av kvalificerad kunskap och kompetens hos praktiker. Det nordiska samarbetet är därför mycket värdefullt på detta område. NVC bidrar till att främja möjligheter för delaktighet i samhället för personer med dövblindhet. Arbetet riktar sig till praktiker, experter samt verksamhetsledare inom regioner, kommuner och organisationer. Bland annat koordinerar NVC fyra nordiska kunskapsutvecklande nätverk för experter och praktiker i länderna. Det finns en kursverksamhet, digitala kunskapsmaterial, seminarier, publikationer och andra insatser som sprids till praktiker och experter och som skapar goda förutsättningar för kunskapsutveckling inom området.

NVC koordinerar flera arbetsgrupper med olika teman och genomför därutöver det årliga mötet "Nordiskt Ledarforum inom dövblindområdet" för att förankra och kvalitetssäkra arbetet. För att ytterligare sprida kunskap ger NVC ut ett nordiskt nyhetsbrev om dövblindhet och kommunicerar om temat via facebook.com/dovblind/. Under 2019 har boken "[Hvis du kan se det, kan du understøtte det – Taktil språkutveckling](#)" publicerats. Publikationen finns på de skandinaviska språken och på engelska.

Mer information inklusive publikationer finns på <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/dovblindverksamheten/>

3.1.6 Stödordning för organisationer

NVC underlättar och stödjer nordiskt samarbete mellan civila samhällets organisationer inom funktionshindersområdet genom att bidra med visst ekonomiskt stöd. Varje år beviljar NVC drygt en och en halv miljoner svenska kronor som ska stimulera nordiskt samarbete om funktionshinder. Målet med stödordningen är att organisationer i Norden ska få chansen att mötas, samarbeta och utveckla projekt tillsammans. Kravet är att aktiviteterna på något sätt ska främja de intressen och frågor i samhället som rör personer med funktionsnedsättning. Medel fördelas till projekt som har anknytning till ett av fokusområdena i ministerrådets handlingsplan för funktionshindersamarbetet, CRPD eller Agenda 2030.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/stodordningen/>

3.1.7 Statistik på funktionshindersområdet

Det behövs mer och bättre jämförbar nordisk statistik på funktionshinderområdet. NVC påbörjade 2017 ett projekt som kartlägger möjligheterna att hitta och samla nationell statistik och därigenom identifiera gemensamma, nordiska indikatorer för implementering av CRPD. Projektet pågick i ett första skede 2017–2018 och återupptas igen under hösten 2019.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/projekt/nordiskfunktionshindersstatistik/>

3.2 Rådet för nordiskt samarbete om funktionshinder

Funktionshindersrådets mandat gäller fr.o.m. den 1 januari 2018 t.o.m. den 31 december 2022.

Mandatet beslutades av MR-S men rådets arbete omfattar alla relevanta sektorer. Rådet består av experter som utsetts av regeringar och funktionshindersorganisationer i hela Norden.

Sammansättningen bygger på principen "ingenting om oss utan oss", som genomsyrar FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD). Personer med funktionsnedsättning ska själva eller genom företrädande organisationer involveras i processer och beslut som berör dem.

Funktionshindersrådet har i uppgift att bidra till utveckling och genomförande samt följa upp och driva på aktiviteterna i ministerrådets handlingsplan. För att kunna genomföra detta på ett effektivt sätt, har medlemmarna bland annat organiserat sig i intressegrupper kopplade till handlingsplanens aktiviteter.

NVC innehar sekretariatsfunktionen för Funktionshindersrådet och är en resurs för det officiella nordiska samarbetet på detta område.

Under 2018 och 2019 har Funktionshindersrådet fokuserat på att komma igång med verksamheten i enlighet med det nya mandatet.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/funktionshindersradet/>

Nedan presenteras ett antal av rådets aktiviteter och initiativ.

3.2.1 Funktionshindersrådets möten

Funktionshindersrådet ska enligt mandatet träffas minst två gånger per år.

Det första mötet ägde rum den 29–31 maj 2018 i Stockholm, Sverige, i samband med ett internationellt nätverksmöte med ledare inom funktionshinderssektorn. (Rådsmedlemmarna deltog också i en nordisk konferens som arrangerades av Independent Living-rörelsen om att använda diskrimineringslagar som verktyg för förändring.) Det andra mötet genomfördes den 22–24 augusti 2018 i Sisimiut på Grönland. (I samband med mötet ägde ett seminarium rum om rapportering om genomförandet av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning, CRPD, till FN.) För första gången deltog grönländska NGO:s vid ett nordiskt funktionshinderspolitiskt möte i ministerrådets regi. I Sisimiut arrangerades också ett seminarium om stöd och service i glest befolkade områden, se 3.2.3.

Rådet träffades den 27–29 mars 2019 i Reykjavik i samband med ett nordiskt toppmöte och konferens om barn och ungas psykiska hälsa i skolan. Årets andra rådsmöte genomförs den 28–30 oktober i Stockholm i samband med Nordiska rådets session.

Funktionshindersrådet har rätt att ta egna initiativ. Nedan beskrivs några aktiviteter och teman som rådet arbetat med under 2018 och 2019.

REDOGÖRELSE TILL NORDISKA RÅDET

3.2.2 Disability leadership

I samband med rådsrådet i Stockholm i maj 2018 medverkade medlemmarna i det internationella nätverksmötet för International Initiative for Disability Leadership (IIDL). Mötet samlade 500 ledare för verksamheter som syftar till inkludering utifrån psykisk hälsa och funktionshinder. Rådsmedlemmar deltog bland annat i en nordisk panel. Intresset för det nordiska funktionshinderssamarbetet och situationen i de nordiska länderna är stort inom IIDL och samarbetet fortsätter. I september 2019 medverkar rådsmedlemmar vid IIDL:s nätverksmöte i Washington, även då i en nordisk panel.

3.2.3 Stöd och service i centrum och periferi

I samband med rådsrådet i Sisimiut 2018 genomfördes ett seminarium för att uppmärksamma behov och goda exempel gällande stöd och service för personer med funktionsnedsättning i glest befolkade områden.

Mer information om seminariet: <https://nordicwelfare.org/evenemang/stod-och-service-utifran-behov-och-rattigheter-oavsett-var-man-bor/>

3.2.4 Barn och unga med funktionsnedsättning

Under 2019 har Funktionshindersrådet fokus på det isländska ordförandeskapets tema barn och ungas psykiska hälsa i skolan. Vid rådsrådet i Reykjavik presenterade rådsmedlemmarna kunskap om, policy och praktiska exempel inom området barn och ungas psykiska hälsa i förhållande till funktionshinder.

3.2.5 Bryt tabu om sexuella trakasserier och funktionshinder

Funktionshindersrådet har bidragit med kunskap till det isländska ordförandeskapets konferens "2 år efter #metoo". En del av konferensen ska handla om könsrelaterat våld och trakasserier mot personer med funktionsnedsättning.

3.2.6 Fri rörlighet

Funktionshindersrådet har i uppgift att uppmärksamma funktionshinderperspektivet i de strukturer och hos de aktörer som arbetar med gränshinder och främja fri rörlighet i Norden (jfr 3.1 i handlingsplanen). Funktionshindersrådet följer bland annat arbetet med revidering av Nordiska konventionen om socialt bistånd och sociala tjänster. Rådet följer också upp rapporten med gränshinder på Social- och arbetsmarknadsområdet från 2012 och har kontakt med Gränshindersrådets sekretariat samt Info Norden. Under 2019–20 ska ett särskilt fokus ligga på mobilitet och teckenspråk, vilket är en aktivitet inom ministerrådets mobilitetsprogram, se även 3.3.3.

Mer information finns på: <https://nordicwelfare.org/projekt/fri-rorlighet-och-funktionshinder/>

3.3 Handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder

Nordiska ministerrådets handlingsplan för funktionshinderssamarbete för perioden 2018–22 har tre fokusområden: mänskliga rättigheter, hållbar utveckling och fri rörlighet. Inom varje område finns tre aktiviteter. Handlingsplanen är tvärssektoriell och aktiviteterna är av olika karaktär.

Syftet med handlingsplanen och de nio aktiviteterna är att bidra till inkludering av personer med funktionsnedsättning genom ett förstärkt nordiskt kunskapsutbyte och ett närmare samarbete i funktionshinderspolitiska frågor. I stor utsträckning görs detta genom att skapa förutsättningar för erfarenhetsutbyte, kompetensbevarande och utveckling av metoder för inkludering av personer med funktionsnedsättning inom ett antal strategiska områden och utvalda sammanhang. En annan viktig del

är att öka medvetenheten om funktionshinderperspektivet inom Nordiska ministerrådets och Nordiska rådets nyckelverksamheter. Sedan handlingsplanen antogs i april 2018 har arbetet satts igång i åtta av de nio aktiviteterna.

Handlingsplanen finns här: <https://www.norden.org/sv/publication/handlingsplan-nordiskt-samarbete-om-funktionshinder-2018-22>

3.3.1 Mänskliga rättigheter

Inom området Mänskliga rättigheter handlar samarbetet i första hand om att stötta och stärka nationellt genomförande av FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (CRPD), som alla nordiska länder har ratificerat, men det handlar också om FN:s konvention om barnens rättigheter (CRC) och rättigheter hos Nordens ursprungsbefolkningar, samer och inuiter.

Insatser som stärker genomförande av CRPD

Nordens välfärdscenter har flera aktiviteter med syftet att stärka genomförande av CRPD. (Se avsnitt 3.1 om NVC:s verksamhet ovan.) Ministerrådet har utökat sin kommunikation genom en ny informationssida om området på webbplatsen norden.org. I juni 2019 genomfördes dessutom ett nordiskt sidoevenemang om inkluderande utbildning för barn, tillsammans med Sverige i samband med statspartsmötet för CRPD i New York, se 3.3.5.

Inspelning av side eventet: <https://www.youtube.com/watch?v=8Xdztp-Hyjs>

Barn och unga med funktionsnedsättning

Barn och unga med funktionsnedsättning är inte fullt ut delaktiga och inkluderade på lika villkor som andra barn och unga i Norden. I hela Norden saknas tillräckligt bra metoder för att göra barn och unga med funktionsnedsättning delaktiga i beslut som påverkar deras levnadsförhållanden. Dessutom har barn och unga med vissa funktionsnedsättningar sämre hälsa än andra. Detta orsakas bland annat av bristande tillgänglighet i miljöer som är viktiga för barn och bristande kompetens hos nyckelpersoner som är avgörande för att möjliggöra delaktighet. Detta projekt bidrar till genomförande av strategin "Barn och unga i Norden – en tvärssektoriell strategi för Nordiska ministerrådet". Genom att på nordisk nivå arbeta med förbättrad delaktighet och inkludering för barn och unga med funktionsnedsättning, kan länderna bättre svara upp mot kraven både i CRC och CRPD. Detta projekt utförs av NVC med finansiellt stöd av Nordiska Barn- och Ungdomskommittén (NORDBUK) samt i dialog med Funktionshindersrådet.

En sammanställning av ländernas rapportering till FN, både till CRPD och CRC, kommer att göras. Med stöd av en expertgrupp ska en kartläggning av aktörer med ansvar för främjande av delaktighet tas fram. Ett förväntat resultat är att få exempel på metoder och praxis för ökad delaktigheten hos barn och unga med funktionsnedsättning. Expertgruppen ska också bidra till att ett barn- och ungdomsperspektiv integreras i nordiskt samarbete om funktionshinder generellt. I förlängningen syftar detta i sin helhet till att stärka barn och ungas rättigheter och delaktighet i samhället.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/projekt/barn-unga-och-delaktighet/>

Ursprungsbefolkning och funktionshinder

Denna aktivitet har ännu inte satts igång. NVC och ministerrådets sekretariat återkommer om hur frågan ska behandlas vidare.

3.3.2 Hållbar utveckling

Inom området kopplas aktiviteterna till ministerrådets strategi för hållbar utveckling "Ett gott liv i ett hållbart Norden, FN:s 17 mål för hållbar utveckling i Agenda 2030" samt till flera av ministerrådets samarbetsprogram för de olika sektorerna.

Integrering av funktionshinderperspektiv i Nordiska ministerrådets olika sektorer

Nordiska ministerrådet strävar efter att, som de nordiska ländernas samarbetsorgan, vara ett gott exempel på hur funktionshinderperspektiv kan integreras i alla relevanta politikområden och aktiviteter. Sedan 2019 finns ett internt nätverk för integreringsarbetet. Nätverket består av seniorrådgivare/rådgivare från alla sektorer samt från kommunikationsavdelningen som ska förmedla information och höja medvetenheten om funktionshinderfrågor och tillgänglighet. Nätverket koordineras av avdelningen Kunskap och välfärd vid ministerrådets sekretariat. Avdelningen samarbetar, beträffande informationsförmedling och uppföljning av integreringsarbetet, med sekretariatet för Funktionshindersrådet (som i sin tur är placerat hos Nordens välfärdscenter). Nätverket träffas ca tre till fyra gånger varje år.

Funktionshindersrådet har genom sitt mandat från MR-S i uppgift att årligen följa upp arbetet med integrering av funktionshinderperspektivet inom ministerrådets verksamhet. NVC följer upp arbetet i dialog med kontaktpersonerna i det interna nätverket. Rapporteringen ingår i NVC:s årsrapport om arbetet i Funktionshindersrådet och status för arbetet i handlingsplanen. Årsrapporten diskuteras vid ÄK-S höstmöte och vartannat år redogör ministerrådet för funktionshinderssamarbetet för Nordiska rådet.

Följande sektorer och politikområden inom ministerrådets samarbete följs upp:

- Övergripande nordisk samarbetspolitik organiserat under MR-SAM. Detta område inkluderar gränshinderssamarbete, barn och ungdomars rättigheter och internationellt samarbete inklusive arktiskt samarbete, nordisk-baltiskt och nordisk-ryskt samarbete.
- Social- och hälsopolitik
- Arbetsliv
- Utbildning- och forskningspolitik
- Jämställdhet
- Kultur
- Digitalisering
- Regionalpolitik
- Näringspolitik
- Lagsamarbete
- Finanspolitik
- Integration

Vid ministerrådets sekretariat involveras också kommunikationsavdelningen som ansvarar för det nordiska samarbetets webbplatser, publikationer etc.

Uppföljningen omfattar 17 politik- och verksamhetsområden som representeras i nätverket. Inom flertalet politikområden finns insatser som på olika sätt uppmärksammar behov och främjar förutsättningar för delaktighet hos personer med funktionsnedsättning, inte minst genom samarbete kring tillgänglighet och universell utformning. I majoriteten av de uppföljda politikområdena/verksamheterna, återfinns funktionsnedsättning/tillgänglighet och/eller universell

utformning i sektorernas styrdokument etc. Därutöver finansieras olika projekt, möten/aktiviteter som syftar till att främja inkludering hos nästan alla politikområden/verksamheter.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/funktionshinder/funktionshindersradet/>

Universell utformning, delaktighet och demokrati

Syftet med projektet är att främja erfarenhets- och kunskapsutbyte utifrån fem delmål i Agenda 2030. Detta görs genom att skapa nätverk, samla kunskap och goda exempel på hur Agenda 2030 genomförs samt genom att finna format för nordiskt samarbete som kan stödja genomförandet. Fem nordiska nätverk ska bildas och koordineras av nationella myndigheter i länderna. Civila samhällets organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning kommer involveras i alla steg i projektet. Nätverken ska arbeta med teman som är kopplade till följande delmål i Agenda 2030:

- Delmål 10.2 "Demokrati förutsätter delaktighet och delaktighet förutsätter universell utformning"
- Delmål 11.2 "Universellt utformade resekedjor för medborgare och besökare i Norden"
- Delmål 11.3 "Smarta städer är universellt utformade städer"
- Delmål 16.7 "Hur inkluderande är de offentliga politiska systemen i Norden?"
- Delmål 17.7 "Brukarinvolvering och medborgardialog skapar bättre lösningar för alla"

Projektet koordineras av NVC och ska genomföras i nära dialog med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning och andra relevanta aktörer. De organisationer som företräder de stora funktionshindersgrupperna (syn, hörsel, rörelse och kognition) ska involveras. En ungdomspanel ska fungera som en referensgrupp till projektet.

Mer information finns på: <https://nordicwelfare.org/projekt/universell-utformning-delaktighet-demokrati>

Inkluderande arbetsliv i Norden

Alla nordiska länder har en jämn hög andel personer med funktionsnedsättning utan jobb, trots att funktionsnedsättning inte behöver medföra nedsatt arbetsförmåga. Både CRPD och Agenda 2030 förpliktigar de nordiska länderna att utjämna skillnader mellan personer med och utan funktionsnedsättning och mellan män och kvinnor. Detta projekt finansieras av arbetsmarknadssektorn och utförs av NVC. Ny kunskap ska tas fram för att undersöka i vilken grad digitalisering och ny teknologi och innovationer kan skapa nya möjligheter på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

För genomförandet av Agenda 2030 är projektet särskilt relevant för mål 8 (Anständiga arbetsvillkor och hållbar ekonomisk tillväxt), 9 (Hållbar industri, innovationer och infrastruktur), 5 (Jämställdhet) och 10 (Mindre ojämlikhet). Projektet har särskild betydelse för jämställdhet mellan kvinnor och män. Fokus kommer att ligga på ungdomsperspektivet inklusive involvering av unga.

Mer information finns på <https://nordicwelfare.org/projekt/arbetsmarknad-och-funktionshinder/>

3.3.3 Fri rörlighet

Inom detta område genomförs insatser som syftar till att främja rörlighet för personer med funktionsnedsättning på lika villkor som alla andra.

REDOGÖRELSE TILL NORDISKA RÅDET

Funktionshindersperspektiv i nordiskt gränshinderssamarbete

Att främja fri rörlighet är en hörnsten i det nordiska samarbetet. Inom ramen för detta arbete lyfter man fram och fokuserar på områden där gränshinderssamarbetet också främjar mobilitet för personer som har särskilt behov av tillgänglighet. Kompetensen om funktionshinder ska höjas hos aktörer med ansvar för att främja fri rörlighet. Sedan den förra handlingsplansperioden finns en väl fungerande dialog mellan Funktionshindersrådet, NVC och de verksamheter som har ansvar för gränshinder såsom Gränshinderrådet och Info Norden.

Det planeras ett seminarium om teckenspråk och mobilitet samt en rapport som beskriver vad som främjar mobilitet för personer med funktionsnedsättning. Arbetet utförs av NVC och förväntas sättas igång under 2019.

Mer information finns på: <https://nordicwelfare.org/projekt/fri-rorlighet-och-funktionshinder/>

Seminarieturné om studentmobilitet och funktionshinder

Studenter med funktionsnedsättning inom högre utbildning vill och har samma rätt att studera utomlands som andra studenter, men gör det i mycket låg utsträckning. Utbildnings- och forskningssektorn (ÅK-U) arbetar för att främja mobilitet för denna grupp och finansierar en turné med nordiska seminarier på sju platser i Norden (Stockholm, Reykjavik, Odense, Esbo, Mariehamn, Tórshavn, Oslo). Vid seminarierna presenteras och diskuteras resultaten i rapporten "Equity in student mobility in higher education in the Nordic region". Rapporten är resultatet av projektet med samma namn, som genomfördes av Nordic Network of Disability Coordinators (NNDC). Rapporten beskriver situationen för studenter med funktionsnedsättning inom högre utbildning, deras förutsättningar för att studera utomlands, stödsystem, vad som hindrar och främjar mobilitet.

Under våren 2018 producerades dessutom två informationsfilmer och en projektsida publicerades på NVC:s webbplats. Seminarieturnén kommer att resultera i en rapport om förslag till fortsatt nordiskt samarbete som kan främja att fler studenter med funktionsnedsättning väljer och genomför studier i ett annat nordiskt land.

Mer information finns på: <https://nordicwelfare.org/projekt/studentmobilitet/>

Stadsplanering ur ett regionalt perspektiv

Hur arbetar nordiska städer för kollektivtrafiklösningar, allmänna utrymmen och planeringsprocesser som tar intresset för funktionshindrade som utgångspunkt? Vad betyder det att planera och utforma den inkluderande staden med särskilt fokus på funktionshinder? Dessa frågor behandlas i projektet "Planning and designing the inclusive smart city" som utförs av NordRegio (institution under ministerrådet) i dialog med NVC. Projektet finansieras av den regionalpolitiska sektorn, Ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (ÅK-R). Funktionshindersrådet bidrar med nationella relevanta kontaktpersoner. Projektet undersöker planering för social hållbarhet och den inkluderande staden genom att studera genomförandet av stadsplaneringsstrategier inriktade på universell utformning, tillgänglighet och funktionshinder.

Mer information finns på: <https://www.nordregio.org/research/planning-and-designing-the-inclusive-smart-city/>

3.3.4 Tvärgående perspektiv

NVC arbetar, i enlighet med sitt strategiska mandat, med att beakta jämställdhetsperspektiv och att integrera barn- och ungdomsperspektiv i funktionshindersverksamheten. Balans eftersträvas mellan könen vid sammansättning av expertgrupper, talare vid seminarier och vid rekrytering. Därutöver genomförs jämställdhetsanalyser regelbundet. Funktionshindersrådet beaktar ett jämställdhetsperspektiv i diskussioner och i planeringen av sin verksamhet. Enligt mandatet ska balans mellan kvinnor och män eftersträvas, kvinnor är dock i betydande majoritet.

En ny modell för integrering av ett barn- och ungdomsperspektiv ska utvecklas av NVC i samarbete med Funktionshindersrådet och en nordisk expertgrupp för barn och unga med funktionsnedsättning. Kunskap om vad som främjar delaktighet för barn och unga med funktionsnedsättning ska samlas in genom goda exempel från projektverksamheten. Unga personer med funktionsnedsättning, ofta företrädare från organisationer, bjuds in som experter och talare vid möten och konferenser samt till andra projektgrupper. Strategin som utvecklats genom projektet Barn och ungas delaktighet bygger på publikationen "Are you wearing the right glasses?" Den handlar om råd om hur barn och ungdomars röst kan beaktas i olika sammanhang. Unga med funktionsnedsättning involveras i projektverksamheten i merparten av aktiviteterna i handlingsplanen.

Jämställdhetsperspektiv integreras i handlingsplansaktiviteter genom att i projekten analysera skillnader mellan kvinnor, män, flickor och pojkar med olika typer av funktionsnedsättning. Balans mellan antal män och kvinnor eftersträvas i expert- och andra projektgrupper, talare vid seminarier och experter och företrädare som involveras på olika sätt.

3.3.5 EU och internationellt samarbete

Det nordiska samarbetet om funktionshinder har en internationell prägel, bland annat genom FN:s rättighetskonventioner och Agenda 2030 samt EU:s politik på tillgänglighets- och rättighetsområdet.

De nordiska länderna har gemensamma utmaningar och ofta nytta av samverkan gällande frågor som berör internationellt samarbete samt EU och Europarådet. Norden har också mycket att lära av andra länder och regioner. Det finns samtidigt ett stort intresse från andra delar av världen för nordiska modeller, lösningar och kunskap om tillgänglighet och inkludering. NVC har under 2018–2019 deltagit i flera internationella sammanhang. Som en insats för profilering av det nordiska samarbetet inom EU genomfördes två möten i Bryssel om nordiskt-europeiskt samarbete inom funktionshindersområdet under 2018. NVC genomförde mötena inom ramen för projektet "A Nordic region for all", i samarbete med Myndigheten för delaktighet i Sverige, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) i Norge Vammaisfoorumi i Finland samt med Nordiska rådets kontor i Bryssel. Det finns ett tydligt intresse för fortsatt samarbete på flera tematiska områden såsom statistik och inkludering i politiska system.

NVC har under 2018–2019 deltagit aktivt i det globala ledarskapsnätverket International Initiative for Disability Leadership (IIDL). IIDL är ett tvärsektorielt nätverk av ledare på funktionshindersområdet från 10 länder. Sverige var under ordförandeåret för Nordiska ministerrådet 2018 också ordförande för IIDL och inkluderande då aktivt ett nordiskt perspektiv i sammanhanget. NVC och Funktionshindersrådet involverades i ledarskapsnätverkets möte 2018 i Stockholm samt i att planera och genomföra mötet 2019 i Washington. En nordisk panel var bland annat ett önskemål från styrgruppen.

I juni 2019 bidrog NVC med kunskap och projektledning av Nordiska ministerrådets och Sveriges nordiska sidoevenemang till statspartmötet för CRPD. Temat var "No children shall be left behind – experiences and good practice in inclusive education". Medarrangörer var UNICEF och Världsbanken,

och genom samarbete med Stiftelsen Leonard Cheshire medverkade unga företrädare för funktionshindersrörelsen i Filipinerna och Kenya.

NVC bidrar med nordiska perspektiv och metoder samt bevakar internationella initiativ genom Deafblind Internationals (Dbi) styrelsearbete och medverkan på Dbi:s världskonferens. Vid Världskonferensen 2019 presenterades bland annat NVC:s bok om taktilt språk "If you can see it, you can support it", vilket väckte ett stort intresse.

Funktionshinder ingår i det nordiskt-baltiska samarbetsprojektet på socialområdet och NVC har involverats i samarbetet. Mot den bakgrunden har ett seminarium om nordiskt samarbete om funktionshinder planerats att äga rum under hösten 2019. Därutöver involveras de baltiska länderna i flera av aktiviteterna i handlingsplanen.

4. Resultat

Nordens välfärdscenter har bidragit till det nordiska kunskaps- och erfarenhetsutbytet genom att bedriva projektverksamhet, samla och bearbeta kunskap och främja nätverk på ett flertal områden. Den nya webbplatsen ger fler möjligheter att finna kunskap och nätverk, inte minst gällande genomförande av CRPD.

Funktionshindersrådet har genomfört sitt arbete i förhållande till sitt mandat och bidragit till utveckling och igångsättande av aktiviteterna i handlingsplanen. Rådet har också bidragit till de svenska och isländska ordförandeskapens ambitioner och prioriterade områden samt tagit flera egna initiativ. Medlemmarna är organiserade i intressegrupper som aktiveras i förhållande till handlingsplanen. Nästan alla aktiviteter i handlingsplanen är nu igångsatta. Aktiviteterna finansieras och genomförs i hög grad tack vare medel från ÄK-S. I jämförelse med den tidigare handlingsplanen (2015–2017), är det dock fler insatser som drivs och finansieras av andra sektorer och den projektverksamhet som är igång är i mycket större skala än tidigare.

Medvetenhet om och synlighet kring funktionshinder har ökat. Ministerrådets interna arbete för att bli en mer inkluderande organisation har formaliserats genom nätverk och nya policydokument. Uppföljningen av hur funktionshinderperspektiv integreras i ministerrådets verksamhet för 2019 visar att de flesta politikområden nu omnämner personer med funktionsnedsättning, tillgänglighet eller inkludering i sina styrdokument och/eller finansierar aktiviteter som syftar till inkludering av personer med funktionsnedsättning

På ministerrådets webbplats norden.org har funktionshinder lyfts fram som ett eget samarbetsområde. Detta är en positiv utveckling som kan stärkas genom fortsatt kontinuitet, resurser till de stödjande funktionerna och att de goda ambitioner och verksamheter som satts igång fortsätter.

Ett utvecklingsområde för funktionshindersintegreringen är att mer systematiskt involvera personer med funktionsnedsättning och företrädande relevanta organisationer i planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Bilaga 1 Mandat för Funktionshindersrådet

Bilaga 2 Handlingsplan för nordiskt samarbete om funktionshinder 2018–2020

<http://norden.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1237006&dswid=503>

Bilaga 3 Integrering av funktionshindersperspektiv i Nordiska ministerrådets verksamhet 2019